

Ditty Dokter, Susan van Hooren, Lia van der Maas en Annelies Schrijnen-van Gastel

Onderzoek binnen masteropleidingen

Hoe masterstudenten vaktherapie een onderzoekende attitude ontwikkelen

Drie masteropleidingen in Nederland, drie benaderingen om de studenten op te leiden in het doen van onderzoek. In dit artikel laten de masteropleidingen Danstherapie, Psychomotorische Therapie en de Master of Arts Therapies zien hoe zij onderzoek een plek hebben gegeven in het curriculum, zodat hun studenten zich ontwikkelen tot onderzoekende professionals, op zo'n manier dat zij meedoen in het nationale en internationale werkveld van hun vakgebieden.

In dit artikel ...

- ... de weg van masterstudent naar onderzoekende professional;
- ... hun focus op de verschillende onderzoeksbenaderingen;
- ... de plek van de Nederlandse masteropleidingen in de internationale markt.

Inleiding

Onderzoek doen is een belangrijk thema in de vaktherapie. Omdat er op de meeste vakgebieden geen grote onderzoekstraditie is, geven de masteropleidingen hier ieder op hun eigen manier vorm aan. Ditty Dokter en Annelies Schrijnen-van Gastel van Codarts, Susan van Hooren van Zuyd Hogeschool en Lia van der Maas van Windesheim laten zien hoe zij hun studenten opleiden in het doen van onderzoek, zodat zij zich ontwikkelen tot onderzoekende professionals. Wanneer zij die onderzoekende attitude in hun werkpraktijk blijven inzetten, dragen zij substantieel bij aan de wetenschappelijke onderbouwing van vaktherapie.

De masteropleidingen hebben aan de hand van enkele onderwerpen beschreven hoe zij het onderzoeksdeel van hun opleiding hebben ingericht. De plaatsbepaling van de opleiding (inter)nationaal, in relatie tot registratie en beroepsverenigingen is één van deze onderwerpen. Daarnaast komen de onderzoeksbenaderingen aan bod en de manier waarop de studenten onderzoeksvaardigheden leren ontwikkelen. De verschillende masteropleidingen komen achter elkaar in willekeurige volgorde aan het woord: als eerste de Masteropleiding Danstherapie van Codarts, dan de Master of Arts Therapies van de Hogescholen Zuyd, Utrecht, Arnhem en Nijmegen en Stenden en daarna de Master Psychomotorische Therapie van Windesheim.

Laat duidelijk zijn dat in dit artikel weliswaar de nadruk ligt op het doen van onderzoek, maar dat dit slechts een deel is van het curriculum. Het grootste deel van het aantal uren bij de masters van Windesheim en Codarts is gericht op de ontwikkeling als therapeut, alleen de Master of Arts Therapies besteedt een groter deel van de studiepunten aan onderzoek.

De Reis naar een onderzoekende houding in danstherapie

De Masteropleiding Danstherapie is een driejarige, Engelstalige masteropleiding binnen de dansafdeling van Codarts. De onderwijsdoelstelling luidt: “... *to educate reflective dance therapy practitioners with an inquiring attitude, who are trained to combine therapeutic skills with research skills, and who make use of a dance/movement vocabulary that is rooted in principles of (modern) dance, improvisation and Laban movement analysis*” (Master in Dance Therapy. Study guide 2014-2017, p. 4).

Deze vakspecifieke masteropleiding biedt verdieping en verbreding in het ontwikkelen van therapeutische vaardigheden in danstherapie, gecombineerd met vaardigheden in praktijkgericht onderzoek (Cruz and Berrol, 2004; Payne, 1992 en 1993).

De inhoud van het curriculum is op nationale en internationale kwaliteitscriteria afgestemd. Samen met de grote diversiteit in nationaliteiten en culturele achtergronden van docenten en studenten heeft dit tot gevolg dat de Masteropleiding Danstherapie nationaal en internationaal is erkend door de overheid en het werkveld, waaronder de Federatie Vaktherapeutische Beroepen en de American Dance Therapy Association.

Onderzoeksbenadering

In het samenhangend pakket Onderzoek – bestaande uit de drie modules Practice-based research, Onderzoeksvoorstel en Thesis – maken de studenten kennis met exploratie, reflectie, evaluatie en onderzoeksmethoden (Cruz and Ber-

De Reis is een didactisch model voor ontwikkeling en groei in individuele leer-processen

rol, 2004). Dit onderdeel omvat 28 van de 120 studiepunten van het totale curriculum. De studenten leren hoe een onderzoekende houding toegevoegde waarde creëert in de therapeutische beroepsuitoefening bij het begrijpen en ontwikkelen van interventies voor behandelingen. Zij leren hun therapeutische praktijkervaringen relateren aan theoretische kennis en verwerven zo de vaardigheden van een reflectieve

beroepsbeoefenaar. Ook binnen de andere modules van het curriculum leren zij onderzoeksvaardigheden. Het begrip 'practice-based research' verwijst naar evaluatie en onderzoek van aandachtspunten en vragen uit de professionele therapiepraktijk (Gilroy, 2007; Payne, 1992, 1993). Deze onderzoeksbenadering onderscheidt zich van andere academische onderzoeksbenaderingen die zich bijvoorbeeld richten op bredere professionele en meta-professionele vragen en die gebruikmaken van grote steekproeven en statistiek, of die kiezen voor een theoretische benadering. De overeenkomst tussen de verschillende onderzoeksbenaderingen zit in het generieke onderzoeksmodel:

- onderzoeksvraag (wat?);
- identificatie en kritische beschouwing van context van de vraag (waarom?);
- gebruik van geëigende methoden van dataverzameling en -analyse (hoe?);
- documentatie en presentatie van onderzoeksbevindingen, en evaluatie en reflectie op onderzoeksproces.

Met behulp van practice-based research gaat de dans-therapeut op zoek naar nieuwe inzichten en gebruik van dans en creativiteit in een therapeutische context. Duidelijke en systematische beschrijving van de gehanteerde methodologie, methoden en bevindingen stelt anderen in staat dezelfde input/interventies in een vergelijkbare therapeutische situatie te hanteren met de bedoeling effecten te observeren en onderzoeken. Op deze manier kan reflectie op en evaluatie van praktijkervaringen een bijdrage leveren aan het zichtbaar maken van de therapeutische waarde van danstherapie.

Verschillende methodologische perspectieven

In de drie modules maken de studenten kennis met kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden, met de nadruk op kwalitatief onderzoek, met name evaluatie en casestudy. De kwalitatieve onderzoeksmethoden bieden mogelijkheden om de onderzoeksvraag te benaderen vanuit verschillende methodologische perspectieven, waaronder *arts-based research* en *artistic inquiry*. Dit past bij de onderwijsdoelstelling om reflectieve danstherapeuten op te leiden.

De studenten beginnen met een kritische literatuurreview van een praktijkvraag ter voorbereiding van hun onderzoeksvoorstel, en betrekken daarbij de ethische kanten van het onderzoek. Hun onderzoek is vaak gekoppeld aan hun klinische stage en is daarom praktijkgericht. Meetinstrumenten die in de stagesetting worden gebruikt, maken deel uit van het studentenonderzoek, zowel de creatieve *embodied reflection* als de evaluatieve *case study*.

Met het oog op *practice-based evidence* gaat het om bestudering van de context van de triangulaire (dans)therapeutische relatie: cliënt – therapeut – medium. Hierbij kunnen

Tabel 1: De vijf archetypische dimensies uit het Reismodel (Bron: Practice-based research in dance therapy. Handbook 2014-2017, p. 10).

Dimension	Research processes	Individual learning process
Calling	Motivation, goals, focus of the project, (research) question	dreams, challenges, realistic goals
Fellowship	social context: peer, tutor/coach/supervisor, professional colleagues; clients/public/society; resources: literature, audio-visual material, and other data.	social environment with key relationships and other sources; with individuals and groups; society.
Dragons	risk management: planning and SWOT-analysis, facing personal biases in the data collection and analysis, ethical issues.	facing, embracing and overcoming challenges; risk management of mental, physical, social and economic issues.
Performance	Carrying out and presenting the (research) process and product, and (research) related performance.	the moment of truth; a higher state of consciousness and flow.
Return	reflection on process and findings, evaluation; explaining and sharing learning; disseminating and implementing the findings into the community of practice.	self-reflection and evaluation

verschillende methoden van dataverzameling en -analyse worden ingezet ter bevordering van betrouwbaarheid en validiteit, zoals aantekeningen zelfreflectie, sessieverslagen, andere cliëntverslagen, supervisieverslagen, bewegingsobservaties, interviews, focusgroepen, meetuitkomsten en dans- en bewegingsonderzoek (Karkou en Sanderson, 2006). Een voorbeeld is het masteronderzoek van Schalk (2009).

Laban bewegingsanalyse

In de masteronderzoeksprojecten staat danstherapie centraal en zijn de danselementen van het onderzoek expliciet en duidelijk zichtbaar en herkenbaar, zowel output via beschrijving van geobserveerde effecten als input via therapeutische interventies zoals de danstherapeutische instrumenten, methoden, benaderingen en technieken. Gebruikmaken van Laban bewegingsanalyse wordt aanbevolen. Deze methode voor observatie en analyse van kwaliteit en patronen van beweging wordt binnen danstherapie frequent gehanteerd en wordt uitgebreid behandeld in de opleiding. Voorbeelden zijn het afstudeerproject van Cornelissen (2012) en het project van Kil (2010).

Danstherapie is bij uitstek een non-verbale therapievorm. Door zowel verbale als non-verbale methoden te hanteren van dataverzameling, -analyse en presentatie van bevindingen, krijgt het unieke karakter van danstherapie expliciet aandacht. Zo kan een student bijvoorbeeld gebruikmaken van *embodied reflection* op observatiemateriaal of een artistieke expressie geven aan onderzoeksbevindingen. Voorbeelden zijn de masteronderzoeken van Arvanitaki (2012) en Lama (2015).

De formele afsluiting van het onderzoeksproject kent een verbale en een non-verbale component: de thesis, een geschreven document, waarin de relatie tussen de specifieke onderzoeksbevindingen en literatuur wordt bediscussieerd; en daarnaast een presentatie of videoverslag waarin de danscomponent van danstherapie zichtbaar wordt gemaakt.

Didactische benadering: De Reis

Het feit dat de meeste studenten tijdens hun opleiding vooral danstherapeutische kennis en vaardigheden willen verwerven en niet bij voorbaat uitkijken naar het leren en doen van onderzoek, was voor Codarts een goede reden om voor het onderdeel Onderzoek te kiezen voor De Reis als didactische benadering.

De Reis / The Journey is in de periode 2009-2013 binnen Codarts ontwikkeld door het lectoraat *Sustainable Performance*. Inspiratiebronnen waren onder meer *The hero with a thousand faces* (Campbell, 1949/2008), principes van de positieve psychologie en de Flow-theorie van Csikszentmihalyi (1990). De Reis is een didactisch model voor ontwikkeling en groei in individuele leerprocessen en biedt een uitdagende benadering voor het leren en doen van onderzoek. Het Reismodel werkt met vijf archetypische dimensies: Calling, Fellowship, Dragons, Performance en Return, die in Tabel 1 worden weergegeven.

Elk van deze dimensies vertegenwoordigt een specifieke kwaliteit die de studenten ontmoeten tijdens hun ontdekkingsreis, zowel in hun individuele proces als in hun onderzoeksproces. Beide processen zijn met elkaar verweven. (Schrijnen-van Gastel en Heckman, 2013).

Ervan uitgaand dat een onderzoekende houding vraagt om een reflectieve, open blik, worden studenten aange-moedigd hun onderzoeksproces te beschouwen als een ontdekkingsreis, een reis in het onbekende. Deze reis biedt de mogelijkheid om vanuit verschillende dimensies ontdekkingen te doen, op nieuwe manieren creatief te zijn, nieuwe inzichten te verwerven, een nieuwe realiteit te ervaren. De Masteropleiding Danstherapie hanteert inmiddels De Reis als didactische aanpak bij alle modules. Door de integrale aanpak in het curriculum met behulp van De Reis ontstaat een meerwaarde en is onderzoek meer toegankelijk; op deze manier leidt Codarts studenten op tot reflectieve danstherapeuten met een creatieve en kritisch-evaluatieve onderzoekende praktijkhouding.

Master of Arts Therapies, landelijke samenwerking

De Master of Arts Therapies is een masteropleiding binnen een samenwerking van Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Hogeschool Utrecht, Stenden Hogeschool en Zuyd Hogeschool. Daarnaast wordt er bij vakspecifieke modules samengewerkt met ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten. De Master of Arts Therapies is een professionele master. Dit betekent dat er theoretische onderbouwing en reflectie wordt verschaft na voldoende ervaring in de praktijk als bachelor beroepsbeoefenaar. Dit uitgangspunt van de Master of Arts Therapies sluit aan bij de tegenwoordig steeds luider klinkende vraag van de ervaren vaktherapeuten naar het ontwikkelen, evidence-based maken, theoretisch onderbouwen en legitimeren van hun vak. De nadruk ligt hierdoor niet op het trainen van therapeutische vaardigheden. Dit is immers door de bacheloropleiding en door praktijkervaring ruimschoots aanwezig. Centraal uitgangspunt is dat deze opleiding zich richt op overkoepelende beroepsinvoerende competenties op het domein van de vaktherapie, wat bij succesvolle afronding uitmondt in een mastertitel.

Internationale vergelijking

Het uitgangspunt van een professionele master maakt dat deze masteropleiding internationaal als een top-up-masteropleiding wordt gezien. Top-up-masteropleidingen zijn bedoeld voor ervaren of geregistreerde professionals, die op zoek zijn naar verdieping van theoretische verbanden met de praktijk, en die praktijkgerichte onderzoekscompetenties willen leren. Dit wijkt af van masteropleidingen die in het buitenland veel voorkomen, namelijk de initiële masteropleidingen. Bij deze vorm kunnen kandidaten instromen die voordien geen opleiding hebben gehad in een van de vaktherapeutische beroepen, maar een bachelor of master hebben gevolgd in een aanpalende discipline, zoals social work, conservatorium, danseducatie of psychologie. Binnen de Master of Arts Therapies bestaat een aannamebeleid waarbij er juist niet voor wordt gekozen om kandidaten van

aanpalende disciplines in te laten stromen. De opleiding is van mening dat dit aannamebeleid uitermate functioneel is voor zowel de beroepsbeoefenaren als voor het beroepenveld van de vaktherapeutische disciplines. De kandidaat zelf kan namelijk op maat vakinhoudelijke en onderzoeksmatige kennis op de eigen werkplek en daarbuiten verder ontwikkelen. Bovendien zijn de kandidaten vanuit hun eerder verworven competenties bij uitstek geschikt om met behulp

Zeker bij het doen van wetenschappelijk onderzoek is het van belang een eigen en stevige onderzoekstraditie te realiseren en niet alleen te baseren op het wetenschappelijk onderzoek dat binnen aanpalende disciplines wordt uitgevoerd

van praktijkgerichte onderzoekscompetenties in dialoog met hun medevakgenoten het vaktherapeutisch handelen te expliciteren, toetsen, onderbouwen en ontwikkelen. Vanuit het perspectief van het beroepenveld leidt dit ertoe dat vaktherapeuten de professie van binnenuit verder kunnen professionaliseren, innoveren en profileren. Zeker bij het doen van wetenschappelijk onderzoek is het van belang een eigen en stevige onderzoekstraditie te realiseren en niet alleen te baseren op het wetenschappelijk onderzoek dat binnen aanpalende disciplines wordt uitgevoerd. De master voorziet daarmee in een belangrijke behoefte om deze professionalisering van vaktherapeuten op verschillende niveaus door te laten lopen (bachelor-master-PhD) om zodoende het vakgebied adequaat verder te ontwikkelen. De Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie, die de kwaliteit van opleidingen in het hoger onderwijs borgt, beaamt dit. Zij gaf vorig jaar aan naar aanleiding van haar visitatie dat de einkwalificaties van deze opleiding qua inhoud, niveau en oriëntatie zeer geschikt zijn voor een masteropleiding in dit domein.

Lectoraat Kennisontwikkeling Vaktherapieën

De Master of Arts Therapies is oorspronkelijk ontwikkeld vanuit het lectoraat Kennisontwikkeling Vaktherapieën (Ken-VaK). De ontwikkeling van de masteropleiding startte vrijwel tegelijk met de voorbereiding van dit lectoraat. De masteropleiding is opgezet naar het model van het lectoraat. Zoals in het lectoraat docenten door middel van praktijkgericht onderzoek het vaktherapeutisch beroep en zichzelf professionaliseren, zo heeft de masteropleiding als doel vaktherapeuten in de praktijk de gelegenheid te geven hun werk en zichzelf te professionaliseren. De sterke verbonden-

heid tussen het lectoraat en de master leidt ertoe dat de nieuwste inzichten vanuit de wetenschap aan het curriculum van de master kunnen worden toegevoegd. Samen met dit lectoraat wordt het curriculum waar nodig bijgesteld en vernieuwd.

Onderzoekscompetenties

Door de focus van deze masteropleiding op ontwikkeling, professionalisering en innovatie, is het niet vreemd dat het aanleren van onderzoekscompetenties een belangrijk onderdeel vormt binnen deze master. Het onderwijsprogramma is zodanig vormgegeven dat deze competenties stap voor stap worden aangeleerd. Zo leert de student bij aanvang om een product te ontwikkelen, waarbij de student enerzijds interviews afneemt bij vakgenoten om tot consensus te komen over het vaktherapeutisch handelen en anderzijds vanuit de literatuur de onderbouwing zoekt voor het product. Vervolgens gaat de student aan de slag met het ontwikkelen van een richtlijn voor een specifieke doelgroep en vanuit de eigen vaktherapeutische discipline. Hiervoor is het nodig om goed te leren hoe wetenschappelijke bronnen opgezocht worden, hoe ze beoordeeld moeten worden op kwaliteit en hoe de gevonden bronnen geanalyseerd worden om te komen tot heldere uitspraken over effecten van een vaktherapeutische behandelvorm. Een andere module richt zich op de verdieping in het eigen vaktherapeutisch handelen. Op masterniveau gaan studenten werken met complexe en meervoudige hulpvragen, waarbij meerdere theoretische perspectieven worden geïntegreerd en een adequate vertaling kan worden gemaakt van het eigen professioneel handelen aan derden. De theoretische perspectieven komen uitgebreider aan de orde in de module omtrent theorieontwikkeling. Studenten gaan aan het werk met de vraag hoe hun vaktherapeutische interventie effect kan bewerkstelligen bij een specifieke doelgroep. Het eerste studiejaar wordt afgesloten met een module over professionalisering en verwetenschappelijking. Vragen als 'Hoe krijg je draagvlak voor een idee?', 'Wie zijn je stakeholders?' en 'Wat zijn hun wensen en verwachtingen?' passeren de revue. Gedurende de hele studie is het van belang dat studenten hun studieactiviteiten laten voeden vanuit hun eigen praktijk. In die zin wordt er sterk aangesloten bij de vraag van de student en zijn/haar praktijkdomein. Anderzijds laten studenten de resultaten ook terugvloeien in het eigen praktijkdomein, zodat daar de vruchten van worden geplukt.

Onderzoeksproject

In het tweede jaar staat het ontwerpen, uitvoeren en rapporteren van een kwalitatief of kwantitatief onderzoek centraal. Zo heeft Martina de Witte (2013) in haar masterthesis middels een kwantitatief effectonderzoek onderzocht of forensische patiënten met een lichte verstandelijke beperking

die een actieve muziektherapeutische interventie volgden na afloop minder spanning voelden en hun emoties beter konden uiten dan vergelijkbare personen die deze interventie niet volgden. Of Tineke de Graaff (2013) die middels kwalitatief onderzoek meer zicht wilde krijgen op de betekenis van beeldende therapie bij de multidisciplinaire behandeling van mensen met tinnitus, vanuit het perspectief van de cliënt. Beide onderzoeken zijn gepubliceerd in Nederlandse vakbladen en gepresenteerd op internationale congressen. Ook bestaat de mogelijkheid aan te sluiten bij lopende onderzoeken binnen KenVaK. Marij Berghs (2014) heeft bijvoorbeeld de drama-interventie vanuit het RAAK-project 'Vaktherapie in het Jongerenwerk' verder verfijnd en geëvalueerd. Het onderzoek dat wordt uitgevoerd is innovatief en praktijkgericht, wat betekent dat het design optimaal

Gedurende de hele studie is het van belang dat studenten hun studieactiviteiten laten voeden vanuit hun eigen praktijk

aansluit bij de mogelijkheden van de praktijk. Op deze wijze draagt de student bij aan de onderbouwing van de vaktherapieën volgens de criteria van evidence-based practice. Het traject leidt uiteindelijk tot een publicabel onderzoeksartikel en een presentatie op het Mastersymposium, waar de resultaten van de onderzoeken worden gepresenteerd aan medestudenten, docenten, alumni, vaktherapeuten, managers en andere belangstellenden. De ontwikkelde competenties corresponderen met nationaal en internationaal geaccepteerde onderzoeksgerichte eindkwalificaties op masterniveau.

Ervaringen van alumni

In 2013/2014 heeft een survey-onderzoek plaatsgevonden, waarin een aanzienlijk deel van de alumni heeft geparticipeerd (72%). Uit dit onderzoek bleek dat alumni tevreden waren over de opleiding en de afzonderlijke elementen. De overgrote meerderheid was tevreden over de studeerbaarheid, maar ongeveer de helft vond de opdrachten over het algemeen zeer pittig. Vrijwel alle alumni die hadden geparticipeerd vonden dat de opleiding sterk aansluit bij de ontwikkelingen in het vakgebied en een goede basis is om de competenties verder te ontwikkelen. De overgrote meerderheid vond dat de opleiding goede perspectieven geeft voor de eigen loopbaan en de positie op de arbeidsmarkt verbetert. Studenten van de Master of Arts Therapies kunnen zich beter persoonlijk en professioneel profileren. Zo worden ze al tijdens hun opleiding gevraagd in binnen- en buitenland masterclasses te geven. Zij nemen op Nederlandse congressen met hun lezingen en workshops een voor-

aanstaande positie in en worden gevraagd voor landelijke commissies voor productontwikkeling, richtlijnontwikkeling, onderzoek en registratie. Sommigen zijn doorgestroomd in een promotieonderzoekstraject. Alumni geven aan dat ze in hun eigen werkkring binnen het multidisciplinaire team een veel gezaghebbender positie innemen dan de ervaren vaktherapeuten met een bachelordiploma en veel ervaring.

Master Psychomotorische Therapie

De Master Psychomotorische Therapie staat op moment van schrijven aan de vooravond van grote veranderingen. Het curriculum per september 2015 start met grotere, geïntegreerde onderwijsseenheden en deze onderwijsseenheden zijn los te volgen. Dit gaat studenten flexibiliteit bieden. De onderwijsseenheid Onderzoek (onderzoeksvaardigheden en masterthesis), die centraal staat in dit artikel, is daar één van. De student is na afronding van de Master Psychomotorische Therapie in staat om met meer complexe problematiek te werken dan een bachelor psychomotorisch therapeut, een zelfstandige rol als behandelaar te hanteren en het beroepsmatig handelen te legitimeren. Men ontwikkelt meer differentiatie, specifieke en aanvullende deskundigheid bovenop het bachelorniveau. Voor afgestudeerden aan de Master Psychomotorische Therapie is registratie als senior psychomotorisch therapeut bij de Stichting Registratie Vaktherapeutische Beroepen mogelijk.

Voorbeelden van onderzoek

Het onderwijs in onderzoeksvaardigheden binnen de Master Psychomotorische Therapie richt zich specifiek op praktijkgericht onderzoek voor de professional in de gezondheidszorg. Door het beperkte aantal studiebelastingsuren (totaal 60) zijn keuzen gemaakt in welke onderzoeksmethode er onderwezen wordt. Binnen de Master Psychomotorische Therapie is gekozen voor kwantitatief empirisch onderzoek. De keuze voor deze onderzoeksmethoden is mede gebaseerd op de toenemende vraag naar evidence-based interventies binnen het vakgebied van de psychomotorische therapie en de lopende promotieonderzoeken binnen het werkveld. De studenten kunnen hierdoor tijdens de opleiding, door zich aan te sluiten bij lopend promotieonderzoek, een waardevolle bijdrage leveren.

Binnen kwantitatief empirisch onderzoek valt allereerst te denken aan een interventieonderzoek bij een cliëntengroep. Marjon Voskamp (2013) heeft een dergelijk onderzoek uitgevoerd voor haar masterthesis, welke aansloot bij het promotieonderzoek van Cees Boerhout, en beantwoordde in haar masterthesis de vraag: 'Wat is het toegevoegde effect van de psychomotorische therapie-module Agresieregulatie ten opzichte van *treatment as usual* op het behandelresultaat van cliënten met eetproblematiek in een deeltijdbehandeling?'

Een tweede mogelijkheid betreft het onderzoek naar de validiteit en betrouwbaarheid van een bepaald meetinstrument. Een voorbeeld van een vraagstelling binnen dit type onderzoek is 'Geeft de herziene versie van het PDI-A, het PDI-A (2), een voldoende mate van interbeoordelaarsbetrouwbaarheid?', zoals geformuleerd door Ando Tuininga en Joram van Maanen (2013).

Ten derde kan gekozen worden voor een cross-sectioneel onderzoek, gericht op het vinden van verbanden tussen verschillende concepten of verschillen tussen bepaalde cliëntengroepen. Een voorbeeld hiervan is het door Maïke Hoek uitgevoerde onderzoek, aansluitend op het promotieonderzoek van Mia Scheffers, naar het verband tussen

De studenten kunnen een waardevolle bijdrage leveren door zich tijdens de opleiding aan te sluiten bij lopend promotieonderzoek

traumagerelateerde klachten en lichaamsbeleving (subdimentsies lichaamsattitude, lichaamsbewustzijn en lichaamswaardering). Maaïke Plouvier en Manon van der Lee-Snel onderzochten of er tussen licht verstandelijk beperkte kinderen (8 -12 jaar) met en zonder externaliserende stoornissen verschil is in de mate van lichaamsbewustzijn. Deze masterthesis is later gepubliceerd (Emck, Plouvier & Van der Lee-Snel, 2012).

Studenten leren ook beter Engelstalige wetenschappelijke literatuur lezen en begrijpen, zodat zij deze literatuur kunnen integreren in hun beroepsmatig handelen en hun vak hiermee beter kunnen positioneren en legitimeren. Na het behalen van de Master Psychomotorische Therapie is de student competent genoeg om groter effectonderzoek te doen op de eigen instelling. Dit is belangrijk voor het verstevigen van de positionering van de psychomotorische therapie. In het nieuwe curriculum, dat start in september 2015, krijgt de onderwijsseenheid Onderzoek (lessen onderzoeksvaardigheden in eerste jaar en de masterthesis in het tweede jaar) meer gewicht; een derde van het totaal aantal uur. Hiermee denken wij studenten nog beter te kunnen voorzien van die onderzoeksvaardigheden die nodig zijn om ons vak goed te positioneren en legitimeren.

Meer interactieve werkcolleges

De wijze van het aanbieden van de lessen onderzoeksvaardigheden heeft sinds 2006 een behoorlijke ontwikkeling doorgemaakt; van een meer afstandelijke, abstracte manier van kennis- en vaardighedenoverdracht in de vorm van hoorcolleges, naar werkcolleges met interactie. Tijdens de lessen wordt de student bij de hand genomen om zijn onderzoeksvorstel, die de basis voor de uitein-

delijke masterthesis is, vorm te geven. Hierdoor wordt de student direct geprikkeld om na te denken over wat hij zelf wil onderzoeken en wat daar voor nodig is. Alle lessen onderzoeksvaardigheden zijn in het eerste lesjaar (een derde van de onderwijseenheid Onderzoek); in het tweede lesjaar kan hierdoor alle aandacht op de opzet, uitvoering en rapportage van het onderzoek liggen. Naast de persoonlijke thesisbegeleiding per student zijn er in het tweede lesjaar ook twee terugkomcolleges. In deze colleges is er aandacht voor de persoonlijke vragen van de studenten betreffende hun masteronderzoek en leren de studenten van elkaars problemen en oplossingen in het onderzoeksproces.

Blended learning

De nieuwe lichter gaat profiteren van *blended learning*, een combinatie van online leren en contactonderwijs. Via deze onderwijsmethode kunnen studenten zich de basiskennis en vaardigheden thuis al eigen maken waardoor er in de lessen aandacht is voor verdieping, aansluiting bij het werkveld en de persoonlijke vragen van de studenten. Leren onderzoeken is ook relevante literatuur en meetinstrumenten zoeken, artikelen kritisch lezen, data verzamelen en met statistiekprogramma's leren werken. Door het gebruik van blended learning kan de student hier, los van tijd en plaats, nog actiever mee aan de slag gaan.

Verder wordt in de nieuwe opzet van de Master Psychomotorische Therapie de onderwijseenheid Onderzoek meer geïntegreerd met de andere onderwijseenheden Professionalisering & Positionering, Kennis, Attitude & Vaardigheden, waar de nadruk ligt op de ontwikkeling als therapeut. Te denken valt aan het kunnen presenteren/uitdragen van je eigen onderzoek en andere onderzoeken, het maken van een met literatuur onderbouwde modulebeschrijving en het methodisch inzetten van onderzochte interventies.

Europese samenwerking

Naast ontwikkelingen binnen de nationale Master Psychomotorische Therapie is de ontwikkeling van een Europese

In de nieuwe opzet van de Master Psychomotorische Therapie is de onderwijseenheid Onderzoek meer geïntegreerd met de andere onderwijseenheden

master Psychomotorische Therapie in een stroomversnelling gekomen. De Europese master vergroot mogelijkheden om expertises uit diverse landen uit te wisselen op beroepsmatig handelen, en om samenwerking te realiseren op het

gebied van onderzoek. Zo moet hierbij de masterthesis in Europese context vormgegeven worden, bijvoorbeeld met een begeleider uit een ander land of in samenwerking met een student uit een ander land. Daarbij valt te denken aan validering van een in een ander land ontwikkeld meetinstrument, een effectonderzoek naar een interventie die zowel in Nederland als in één van de andere Europese landen wordt uitgevoerd of het exploreren van samenhang tussen concepten waarbij de gegevens verzameld worden bij deelnemers uit verschillende Europese landen.

Beoordeling

De Master Psychomotorische Therapie is door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) geaccrediteerd. Daarnaast krijgt de Master Psychomotorische Therapie een 7,0 als rapportcijfer in de Keuzegids Masters 2015. De afgestudeerde studenten gaven met namen een positief oordeel over de inhoud, onderzoek, faciliteiten, docenten en praktijkgerichtheid (www.keuzegids.org). Deze beoordeling geeft vertrouwen en een stimulans om de kwaliteit van de opleiding te blijven waarborgen tijdens de verdere ontwikkelingen.

Literatuur

- Arvanitaki, M. (2012). *Insights. Examining the meaning of 'being seen' in Authentic Movement: Relevance to the therapeutic relationship in dance therapy* (ongepubliceerde masterthesis, Codarts, Rotterdam).
- Berghs, M. (2014). *Iemand anders spelen!* (masterthesis, Master of Arts Therapies).
- Campbell, J. (2008). *The hero with a thousand faces*. Novato, CA: New World Library.
- Codarts (2014). *Practice-based research in dance therapy*. Handboek 2014 – 2017. (p.10). Rotterdam: auteur.
- Cornelissen, J. (2012). *The therapist's gender in dance movement group therapy: does it matter?* (ongepubliceerde masterthesis, Codarts, Rotterdam).
- Cruz, R.F. and Berrol, C.F. (eds.) (2004). *Dance/Movement therapists in action: A working guide to research options*. Springfield, IL: Charles C. Thomas.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: the psychology of optimal experience*. New York: Harper & Row.
- Emck, C., Plouvier, M. & Van der Lee-Snel, M. (2012). Body experience in children with intellectual disabilities with and without externalising disorders. *Body, Movement and Dance in Psychotherapy: An International Journal for Theory, Research and Practice* 7(4), 263-275. doi: 10.1080/17432979.2012.713003
- Gilroy, A. (2007). *Art therapy: Research and evidence based practice*. London: Routledge.
- Graaff, T. de (2013). *Beeldende therapie en Tinnitus* (masterthesis, Master of Arts Therapies).
- Hoek, M. (2013). *Traumagerelateerde problematiek en lichaamsbeleving* (Masterthesis, Christelijke Hogeschool Windesheim, Zwolle).
- Karkou, V. & Sanderson, P. (2006). *Arts therapies: A research-based map of the field*. Edinburgh: Elsevier.
- Kil, J. (2010). Dancing behind Bars. In S. Bender (red.), *Bewegungsanalyse von Interaktionen. Movement Analysis of Interaction*. Berlin: Logos Verlag.
- Lama, S. (2015). *A choreographic model for dance movement therapy: Phenomenological practice-based research based on the study of interventions for individual treatment of PTSD* (Unpublished master's thesis, Codarts, Rotterdam).

- *Master in dance therapy. Study guide 2014-2017*. Rotterdam: Codarts / Master in Dance Therapy.
- Payne, H. (1992). *Dance Movement Therapy: Theory and practice*. London: Routledge.
- Payne, H. (1993) *Handbook of inquiry in the arts therapies*. London: Jessica Kingsley.
- Schalk, R. (2009). *De invloed van door dans- en bewegingstherapie ontwikkelde lichaamstaalvaardigheden op de zelfwaardering van jonge adolescenten met leerproblemen* (ongepubliceerde masterthesis, Codarts, Rotterdam).
- Schrijnen-van Gastel, A. & Heckman, F. (2013). *De Reis: Nieuwe didactiek in kunstvakonderwijs. The Journey. New didactics in art education*. Rotterdam: Codarts / Lectoraat Sustainable Performance.
- Tuininga, A. & Maanen, J. van (2013). PDI-A (2); *Ontwikkeling van een herziene versie van het Psychomotorisch Diagnostisch Instrument met betrekking tot Agressie* (masterthesis, Christelijke Hogeschool Windesheim, Zwolle).
- Voskamp, M. (2013). *Agressie-regulatie en innerlijke kritiek bij cliënten met eetproblematiek; Een gerandomiseerde en gecontroleerde effectstudie* (Masterthesis, Christelijke Hogeschool Windesheim, Zwolle).
- Witte, M. de (2013). *Muziek als krachtpatser* (masterthesis, Master of Arts Therapies).

Over de auteurs

Ditty Dokter, PhD is research consultant en docent aan de Master in Dance Therapy van Codarts en senior researcher bij KenVaK. In Groot-Brittannië is zij course leader MA Dramatherapy aan de Anglia Ruskin University in Cambridge en manager en professional lead Arts Therapies bij Hertfordshire Partnership NHS Foundation Trust (*adult and young people's mental health*). Haar onderzoeksgebied is *Intercultural arts therapies practice*.

E: ditty.dokter@anglia.ac.uk

I: www.anglia.ac.uk/mastersdramatherapy/dittydokter

Susan van Hooren is lector Kennisontwikkeling Vaktherapieën en hoofdopleider van de Master of Arts Therapies. Daarnaast is ze werkzaam als universitair docent bij faculteit Psychologie en Onderwijswetenschappen van de Open Universiteit.

E: susan.vanhooren@zuyd.nl

Lia van der Maas, PhD, is docent onderzoeksvaardigheden en masterthesis begeleider op de Master Psychomotorische Therapie. Daarnaast is zij werkzaam als psychomotorisch therapeut binnen Reade, centrum voor revalidatie en reumatologie in Amsterdam.

E: master-PMT@windesheim.nl

Drs. Annelies Schrijnen-van Gastel was senior advisor van de Master in Dance Therapy van Codarts en voorzitter van de Research Committee Dance Therapy (2007-2013). Daarnaast was zij research coach en supervisor voor studenten danstherapie bij hun masteronderzoeksprojecten (2007-2013) en associate professor van het Lectoraat Sustainable Performance van Codarts (2009-2013). Tegenwoordig is zij lid van het Assessment Committee Dance Therapy (2015-heden).

E: annelies@schrijnenvangastel.nl

Samenvatting

In dit artikel schetsen de drie masteropleidingen in vaktherapie hoe zij onderzoek benaderen binnen hun opleiding. Aan bod komen onder meer de manier waarop de studenten onderzoeksvaardigheden aanleren, de gebruikte onderzoeksbenaderingen en de (inter)nationale plaatsbepaling van de masteropleidingen. ■